

**A Magyar Rektori Konferencia Pedagógusképzési Bizottsága (MRK PB)
2011. augusztus 22-ei plenáris ülésén kialakított összegző vélemény a NEFMI „A
pedagógusképzés átalakításának szakmai tervezete” c. előterjesztéséről**

Áttanulmányozva a tervezetet, és a beérkezett intézményi és személyes szakmai véleményeket, örömmel üdvözljük a minisztérium törekvését, amiben kifejezi, hogy „az oktatásügy **nemzeti stratégiai ágazat**,... ..A tanári presztízs és teljesítmény emelése, az oktatási rendszer változtatása csak egyidejű kormányzati intézkedésekkel – színvonalas képzésekkel, erkölcsi és anyagi megbecsüléssel, és megfelelő infrastrukturális háttér biztosításával – érhet célba.” A Bizottság megerősíti, hogy a fenti cél elérése érdekében tett intézkedések halogatása, vagy eredménytelensége hiteltelenné, ezen keresztül eredménytelenné, olykor értelmetlenné teszi a változtatások jelentős részét! Tudjuk ugyanakkor, hogy a gazdasági realitásokkal is számolnunk kell. A tervezett nagymértékű átalakításokhoz – mint minden fejlesztéshez – jelentős többletforrás szükséges. Attól tartunk, rövidtávon ez reménytelen. Később még kitérünk rá, de ebből a megközelítésből is érdemes meggondolni, hogy most csak kisebb mértékben, de teljes szakmai konszenzussal változtassunk! Néhány év elteltével, a gazdasági lehetőségek javulása esetén lehet a valódi nagyobb mértékű jelentős fejlesztéseket elindítani. Addigra jelenlegi folyamatok tudományos elemzése is elkészülhet, ami stabilabb indoklással erősítené az akkori koncepciót.

A pedagógus életpályamodell haladéktalan bevezetése és támogató ösztöndíjak létrehozása nélkül nem nagyon lesz értelme a koncepcióban szereplő számtalan változtatásról beszélni, mert féltő, hogy továbbra sem fognak kellő számban jelentkezni a nappali tanár szakra. Nem lesz igazán értelme például az alkalmassági kritériumok kidolgozásának, mert valódi eredményt nem az alkalmatlanok kiszűrése, hanem a kiválóságok megtalálása jelentene.

Mindebből az is következik, hogy az életpályamodell törvényalkotása és annak bevezetése egyszerre kell, hogy történjen a közoktatási és a felsőoktatási törvény életbelépésével. E nélkül féltő, hogy a változások nem érik el céljukat. Ezért is öröndetes lenne a közoktatásról szóló törvény alaposabb ismerete mielőtt a felsőoktatásról szóló törvény pedagógusképzési fejezetét kidolgozzuk.

Feltétlenül üdvözlendő, hogy a tervezet a pedagógusképzést és a továbbképzést egy rendszerként kezeli, és ennek megfelelően a továbbképzésben is meghatározó szerepet szán a képző intézményeknek.

Megerősítjük egy korábbi határozatunk következő részét: „A Bizottság alapvetően egyetért a MEd szakképzettség bevezetésével, mivel az jól kifejezi a tanárképzés sajátos, hivatásra is felkészítő mesterjellegét. Fontosnak tartja az új szakképzettség képzési ciklusának illesztését egy olyan új pedagógus pályamodellhez, amely egyértelműen jól kiszámítható szakmai és jövedelmi előmenetelt biztosít, és meghatározza a foglalkoztatási, valamint a továbbképzési kötelezettségeket és garanciákat.”

A tervezet a pedagógusképzés jelentős területeit változatlan formában működtetné tovább.

A szakmai pedagógusképzésben az osztott, vagy osztatlan képzés kérdése egyértelműen megválaszolható. A szakmai pedagógusképzők egységes javaslata az eddig is létező mindkét forma, az osztott és osztatlan képzés fenntartása, és ezt tartalmazza a NEFMI tervezete is.

A bizottság támogatja, hogy az óvó- és tanítóképzés a csecsemő- és kisgyermeknevelő-, valamint a konduktorképzés változatlan marad, a képző intézmények jelentős átalakítása nem szükséges. Ugyanakkor javaslatként merült fel a tanító képzésben végzetek számára

a mesterszintű képzés lehetőségének kibővítése. A gyógypedagógus-képzésben sem jelentkezik igény a számottevő strukturális és tartalmi változtatásokra, illetve a felvázolt igények a jelenlegi keretek között megvalósulhatnak.

A koncepció jelentős változtatást a közismereti tanárképzésben tervez. Több vélemény felvetette, hogy a koncepció érvrendszere nem kellően megalapozott. Több téves előfeltevést, konszenzust és/vagy tényszerű alátámasztást nélkülöznek az indoklásként szereplő kijelentések. Maga a tervezet is utal arra, hogy még nem telt el elég idő a jelenleg érvényben lévő folyamat tudományos elemzéséhez, ennek ellenére bizonyos, nem konszenzusos kijelentéseket általánosan elfogadottként állít, és erre alapozza az érvelését.

A fentiek miatt, a Bizottságban az alábbi kérdések jelentős súllyal vetődtek fel:

- van-e olyan sürgető kényszer, ami miatt most azonnal változtatni kell?
- kellően megalapozott elemzések készültek-e már a bolognai rendszerről, illetve az egységes tanárképzésről ahhoz, hogy ezeket fel kelljen számolni?
- nem lehet-e a valódi konszenzusos és súlyos feszültségeket apróbb változtatásokkal, a struktúra érintetlenül hagyásával megoldani?
- nem lenne-e a jelenlegi rendszer egészét érintő lényeges változtatás elhamarkodott?

A Bizottság a kérdéseket fontosnak tartja, de ennek ellenére a tervezet lényeges változtatási javaslatait érdemben megvitatta.

Az egyik lényegi változás: „Visszaállítandó az **osztatlan, egyciklusú tanárképzés lehetősége** a közismereti tantárgyak esetén, azok számára, akik a felsőoktatásba lépéskor már eldöntötték jövőbeli hivatásukat.”

A lehetőség megteremtését a bizottság támogatja, sőt egy hosszú távú fejlődés eredményeként lehetségesnek látja az egyciklusú formának a kizárólagosságát is. Ennek a legfőbb előfeltétele, hogy a tervezetben is hangsúlyosan megjelenő pályapresztízs növelő intézkedések eredményesek legyenek. Amikor valóban a legkiválóbbak jelentkeznek kellő számban a tanári pályára, akkor a megfelelő kiválasztási eljárással biztosítható az egyciklusú tanárképzés magas színvonala. Mindaddig, amíg a jelenlegi alacsony jelentkezési szám a jellemző, **addig bizonyosan szükség van arra, hogy maradjon meg párhuzamosan az osztott tanárképzés is!** Ezt a rugalmas átmeneti keretet a tervezet is említi, aminek a részleteit természetesen majd az ésszerű gyakorlati szempontokat is figyelembe véve kell pontosítani. Az osztott képzéssel kapcsolatban a legtöbbször elhangzó bírálat, hogy átgondolatlanul, elhamarkodottan, az ellenvélemények figyelmen kívül hagyásával vezették be. Jó lenne elkerülni az ismétlődést, mivel a tanárok napjainkban az országos oktatásirányítás kiszámíthatatlanságát érzékelik a legnagyobb szakmai problémaként.

A másik lényegi változtatás a **kétszintű tanárképzés** bevezetése. Ez az elképzelés komolyabb formában csak néhány hónapja vetődött fel. Talán ennek is köszönhető, hogy indoklása és tartalmi kifejtése ellentmondásoktól terhes. A tervezetben szereplő kétszintű tanárképzést **a Bizottság elutasítja**, mert egyrészt visszalépést jelent egy korábbi, nem jól működő rendszer felé, másrészt nemkívánatos ellentéteket elevenít fel, továbbá egy 15 éve jól működő szakmai konszenzust rúg fel, miszerint a tanári mesterségben létezik egy jelentős közös rész, ami életkoroktól és szakterületektől nagyrészt függetlenül áll. Elfogadva az elgondolás célját és azt az érvet, hogy a középiskolák egy részében (különösen az elitképzést folytató gimnáziumokban) tanítók számára indokolt lehet egy magasabb szintű diszciplináris felkészültség, egy **konstruktív módosító javaslattal** élünk. Javaslataink lényege, hogy őrizzük meg az egységes tanárképzést úgy, hogy az előterjesztésben szereplő középiskolai tanári „többletet” egy ráépülő továbbképzésben valósítsuk meg! Ez a megoldás az előterjesztés célját is jól, sőt meglátásunk szerint jobban teljesíti, ugyanakkor számtalan ellentmondást és jó néhány jelentős

konfliktusforrást is megszüntet, tehát több előnye is van, melynek részletesebb kifejtését és indoklását mellékeljük.

A fenti véleményt a Bizottság jelenlévő tagjai – egy kivételtől eltekintve – egyértelműen támogatták. Az ellenszavazatot adó elnökségi tag határozott kérésére az alábbi különvéleményt illesztjük a határozathoz:

„A tudományegyetemek tanárképzésben résztvevő diszciplináris karainak álláspontja szerint szükséges az egyciklusú, kétszintű tanárképzés, különösen az 5+1 éves osztatlan középiskolai tanárképzés visszaállítása.

Ez véleményük szerint alkalmas 5-12 osztályokban tanító tanárok képzésére.

A 4+1 éves és 5+1 éves képzés minőségileg más kezdettől fogva. A 4+1 éves képzés kiegészítésére messze nem elegendő 1 év. A középiskolai tanárok képzéséhez szükséges diszciplináris többletet álláspontjuk szerint a tudományegyetemek tudják megadni a tanárjelölt hallgatóknak.

forrás: DE, SzTE, PTE, ELTE TTK.”

Megjegyezzük, hogy az ELTE TTK, valamint a SZTE a Bizottság számára nem küldte el a véleményét, továbbá a PTE bizottsági tagja a megküldött véleményében hangsúlyozta, hogy a személyes álláspontját tudja csak képviselni.

További jelentős, de mégsem annyira vitatott javaslatokra is kitért a Bizottság:

Az országos szintű összerendezés mellett és annak szerves kiegészítéseként **támogatjuk a tanárképzés intézményi szervezeti kiemelését**, a rektor-közvetlen és a karok között koordináló **Tanárképzési Központ** előírását. A jelenlegi heterogén helyzetben a tanárképzés rendszerbe-állításának, jogkövető működtetésének, tartalmi összehangolásának és fejlesztésének, a széthúzó kari érdekek kordában tartásának, a közoktatással való élő kapcsolattartásának a garanciája lehet. Elhangzott olyan vélemény is, hogy a Tanárképző Központtól elvárt feladatokat, és a hozzárendelt jogosítványokat egy adott intézmény, a sajátosságainak megfelelően másfajta szervezeti rendben is biztosíthatja.

Helyeseljük a jelenlegi szakstruktúra újragondolásának a szempontjait. Valóban némely esetben indokolt, hogy a szak helyett szakirányú továbbképzésben lehessen felkészülni bizonyos közoktatási feladatok elvégzésére. Mivel a magyar közoktatás hagyományai nem jól tűrik a másfél szak logikáját, ezért támogatjuk a szimmetrikus kétszakosság általános elvét. Ugyanakkor ameddig nem ismerjük pontosan a közoktatás változásait, nem szerencsés eldönteni a szakok végleges átsorolását. Ezért szakok konkrét átsorolásában **további informálódásra és szakmai egyeztetésekre** van szükség.

Az előterjesztés implicit módon **a tételes tárgyi tudást és az ismeretközvetítést tekinti a tanári-felkészítés gerincének**, és ezzel azt az utat követi és folytatja, amelyen hagyományos tanárképzés eddig is járt és a sikertelenség mai állapotába jutott, és ami miatt a közoktatás is sürgette a tanárképzés reformját. Kérdés, hogy a közoktatás a szakismeretben szenvedett-e hiányt, vagy épp a pedagógiai hatékonyság, tudatosság, a kultúra megerősítése a legégetőbb. Félreértésnek látjuk, hogy a pedagógiai hatékonyság fokmérője a szakmódszertani felkészültség. A magas szintű szakmai és szakmódszertani felkészültség a jól motivált tanulók oktatásában valóban meghatározó tényező, de a jelenlegi közoktatásban nem ez a probléma lényege. Helyesebbnek látjuk, ha a szakmódszertant a pedagógiai módszerek teljes rendszerén belül értelmezzük. Amikor a szakmódszertan volumenét és hatékonyságát az előterjesztés kiemeli, szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy e teret, a szakmódszertanos csak magasabb szintű pedagógiai pszichológiai megalapozottsággal és az szaktárgy tanításától függetleníthető általános pedagógiai módszertani felkészültség birtokában tudja betölteni, és ez átgondolt intézkedéseket követel.

A kreditelosztás kérdésében nem alakult ki egységes álláspont, ezért a tényleges strukturális változtatások után fontosnak tartjuk majd a **további szakmai egyeztetést**.

A szakmai tanárképzés vonatkozásában fontos hangsúlyozni egyrészt annak több közoktatási szaktárgy oktatására felkészítő jellegét, valamint a BSc diploma megszerzésének fontosságát, amit az osztott képzés garantál. E mellett olyan alternatív lehetőségeknek is teret kell adni, amelyek kétirányú átjárást biztosítanak a tanárszak és a nem tanárszak között, nem feladva a BSc diploma megszerzésének szükségességét a tanári záróvizsga előtt.

Összegzően tehát a Bizottság a tervezetet a bizonytalan érvrendszer ellenére érdemben megvitatta. Több jelentős értékét méltatta, de bevezetését csak jelentős többletforrás biztosítása esetén tartja támogathatónak. Egy lényegi kérdésben - a kétszintű közismereti tanárképzésben - határozott ellenvéleményt fogalmazott meg. Több részletkérdésben fontosnak tartja a további szakmai egyeztetést, mivel a közoktatás átalakításáról még nincs megbízhatóan pontos információnk, és ezért is nem alakulhatott ki egységes vélemény.

Budapest, 2011. augusztus 22.

Dr. Gáspár Mihály
az MRK PB elnöke